

L'acció social tracta la persona perquè és “necessitada”. La professió de treball social richmondiana tracta el “necessitat” perquè és persona

Social action treats the person because it is “needed”. The profession of richmondian social work treats the “needed” because they are persons

Lourdes Barriga Muñoz¹

Resum

Només el fet de trencar amb l'acció social va permetre Mary Richmond endinsar-se en l'“ésser humà”, descobrir la seva vida quotidiana i el seu ésser: “PERSONA”. L'acció social ha emprat moltes denominacions especials, com ara: “pobre”, “exclòs/a”, “marginat/da”, com si hi pogués haver un terme que no suposés segregació i desigualtat. Per això enfronto totes dues denominacions: “necessitat/da”, enfront de “persona”.

Per tot el que es descobreix a l'obra d'aquesta dona, Richmond, crec que hem estat receptors d'un descobriment transcendental no només per a la professió, sinó per a la vida mateixa: *la natura de la vida quotidiana*, un aspecte de la vida el desconeixement del qual ens afecta tots, perquè la ciència encara no ha pogut desvetllar-ne les entranyes. Mary Richmond ens ha fet hereves d'un compromís que inclou no només completar la troballa de tot el que signifiquen les relacions socials a la vida quotidiana, de manera que aquest descobriment en l'àmbit individual i en l'àmbit col·lectiu, sinó, a més, exercir una professió que promogui i faciliti que la persona pugui fer ús dels recursos que la societat ha creat per al desenvolupament de la seva personalitat i el perfeccionament de les seves relacions socials a la vida quotidiana.

Paraules clau: Vida quotidiana, relacions socials, diferències individuals, el jo ampliat, l'evidència.

Per citar l'article: BARRIGA MUÑOZ, Lourdes. L'acció social tracta la persona perquè és “necessitada”. La professió de treball social richmondiana tracta el “necessitat” perquè és persona. *Revista de Treball Social*. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, agost 2017, n. 211, pàgines 41-53. ISSN 0212-7210.

¹ Treballadora social. Investigadora de treball social.

Abstract

Only the break with social action allowed Mary Richmond to get into the "human being", discover their daily life and with it their being: "PERSON". Social action has used many special nominations, such as: "poor", "excluded", "marginalized", as if there could be a term that did not involve segregation and inequality. That is why I compare both nominations: "needy" versus "person".

For everything that is discovered in the work of this woman, Richmond, I believe that we have been receptors of a transcendental discovery not only for the profession, but for life itself: *the nature of everyday life*, an aspect of life of whose ignorance we are all victims because science has not yet been able to reveal its core. Mary Richmond has made us inheritors of a commitment that includes not only completing the discovery of everything that social relationships mean in everyday life, so that this discovery unfolds in the individual and the collective, but, also, exercise a profession that promotes and facilitates the person to use the resources that the society has created for the development of its personality and the improvement of its social relations in daily life.

Key words: Daily life, social relationships, individual differences, expanded Self, evidence.

Vaig descobrir Mary Richmond l'any 1986 mentre era docent de la UMSA (Universitat Major de San Andrés, La Paz, Bolívia). En les seves paraules sentia que, per primera vegada, un llibre parlava del que jo feia com a professional, però quan vaig veure que afirmava que: "les tècniques aquí descrites poden ser utilitzades tant en les mansions més riques com en les cases més humils" (RICHMOND, 1995: 160), tot es va tornar confús, perquè no veia com un magnat podia tenir necessitat d'acudir a una treballadora social i el que és pitjor: els sis casos que utilitza per explicar el que és el treball social corresponen a famílies gairebé a la misèria extrema.

Finalment, després d'estudiar-la molt de temps (uns dos anys), em vaig adonar que les sis famílies que relaciona no són representatives per la seva pobresa sinó... per les seves relacions socials! Al cap dels anys, M. Ángeles Martínez, una amiga amb qui acabava de començar a investigar, em va dir sense immutar-se: "Esclar, igual que la medicina, el dret, etc., Richmond va trencar amb l'acció social per poder ser professional". Quin gran descobriment!, ara sí que podia continuar investigant i entendre-la.

La mateixa Mary Richmond ho diu, però m'havia passat per alt: "Antigament quan es tractava d'una tasca purament vocacional, el seu camp estava limitat gairebé en exclusiva a

l'assistència de delinqüents i de persones dependents, igual que les caixes d'estalvi van ser pensades només per a persones sense recursos propis, i els primers hospitals per a persones malaltes indigents. Però en l'actualitat el treball social de cas s'ha convertit d'una manera o altra en un component indispensable de molts dels nostres tribunals, escoles, hospitals, fàbriques, tallers, comissions d'indemnització i una infinitat d'altres llocs en què s'adopten decisions que afecten el benestar de les persones" (RICHMOND, 1995: 71).

Però si això és veritat, com pot explicar-se que al treball social d'avui (cent anys després) se'l reconegui com quan encara no era professió, és a dir: amb un camp limitat gairebé en exclusiva a l'assistència de "persones amb necessitats econòmiques", molt lluny d'una professió d'àmbit universal que s'ocupa d'una necessitat que afecta tots els éssers humans?

La qüestió és que hi ha hagut dos grans fenòmens en la història de la nostra professió:

1. M. Richmond va trencar amb l'acció social per poder formar una professió i realment la va construir amb centenars de les primeres treballadores socials (tal com es reflecteix al primer capítol del llibre *Social Diagnosis*).
2. Quan va morir, Gordon Hamilton va obrir un procés de "restauració" del vincle amb l'acció social, amb l'ajuda inestimable del Dr. Sand i d'Ander Egg (en l'àmbit llatí) al qual segueixen la resta d'autors fins avui. Hamilton va escriure llibres gairebé amb la mateixa terminologia de Richmond, però de mica en mica i amb dificultat vaig anar descobrint que aquesta autora va modificant els textos de Richmond, donant un caire administratiu als seus plantejaments, com a anàlisi científica i això passa amb tots els textos d'altres autors que tanta influència han tingut en treball social.

M. Richmond va trencar amb l'acció social per poder formar una professió i realment la va construir amb centenars de les primeres treballadores socials

D'aquí ve que el treball social que va crear Richmond no tingui cap vincle amb la professió del treball social actual, ni a la pràctica ni en la teoria, ni tan sols el títol no és el mateix. En aquestes condicions, és obvi que els dos llibres que plasmen el que és la professió tampoc expressin el que fem, sobretot... el *Social Diagnosis*.

La seva essència, els seus fonaments, la seva estructura... han estat substituïdes per un seguit d'idees i pràctiques de naturalesa diversa, aquelles que tenen a veure amb les condicions econòmiques de les persones a les quals s'atén.

El que és curiós és que ells mateixos, com el mateix Ander Egg, Neto i d'altres, li treuen, des del meu punt de vista, al treball social actual, la validesa de "ser professió".

Quan escrivíem el primer llibre sobre l'obra de Richmond, una de les tres autores ens va parlar d'un llibre amb el qual s'ensenyava treball social a l'"Escola d'assistents socials" (era el nivell d'estudis de la professió d'aquella època) dient que

era l'obra de Mary Richmond: el títol del llibre és: *Assistència Social Individualitzada* (BRAY i TUERLINKX, 1966), el famós Llibre Negre. Immediatament el vam analitzar i vam descobrir on i com es van forjar totes les tergiversacions que coneixem de l'obra original de Mary Richmond.

Per tal que aquest nou contingut s'imposés no només a Europa, es va estructurar i elaborar en un seguit de reunions continentals en les quals també hi havia Gordon Hamilton. Així, a Espanya, totes vam creure que havíem estudiat la carrera tal com l'havia dissenyat M. Richmond (fins i tot avui té lloc aquest fenomen). En aquells *encontres* es va armar tot un nou contingut a la mesura dels objectius que calia aconseguir, per exemple: el que eren autèntics paradigmes es van convertir en "principis ètics" afirmant que eren "les idees de M. Richmond adaptades a Europa" i un mitjà per resoldre la necessitat que totes tinguéssim un "saber comú". Això ens demostra que les coses no són fruit d'un miracle i així, la professió que coneixem com a treball social ha estat acuradament dissenyada perquè -com a mínim ho sembla- sigui el que és: "una professió de treball social per a l'acció social".

Fa cent anys que la societat va veure per primera vegada un llibre titulat *Social Diagnosis*, que presentava tant el mètode com una incipient filosofia d'una nova professió. En més o menys una dècada, aquesta nova professió va sacsejar als Estats Units les envellides i anquilosades pràctiques de l'acció social i... Es van espantar! Així que quan la seva autora va morir, es van dedicar a la tasca de restaurar les vestidures antigues i presentar-les com si fossin noves. No van poder destruir la seva obra físicament, de manera que ho van anar fent de mica en mica, tergiversant les seves idees en successius llibres i aportacions.

D'aquí ve que sigui necessari conèixer la professió que va fer Mary Richmond a través de les seves pròpies paraules i llegir els seus propis llibres (pràcticament per primera vegada).

L'origen de la professió

Tot i que cada autor li dona un origen diferent, tots coincideixen a dir que el treball social ha nascut dins de l'acció social o qüestió social, com si en fos una part consubstancial, mostrant (quan l'anomenen) que M. Richmond és una baula més d'aquesta cadena. Tanmateix, vegem què diu Richmond dels orígens de la professió: "Gairebé al mateix temps en què els éssers humans descobrien que les relacions entre ells havien deixat de ser primitives i simples, devien trobar entre els seus semblants, alguns en especial dotats per polir les asprors existents en aquestes relacions; devien buscar tot i que informalment l'ajuda de «redreçadors», com els anomena Samuel Butler" (RICHMOND, 1995: 59). De manera que els ancestres

No van poder destruir la seva obra físicament, de manera que ho van anar fent de mica en mica, tergiversant les seves idees en successius llibres i aportacions

de la professió entronquen amb un moment de crisi en el camí de “ser” humà, o sigui, que no neix per la iniciativa d’un individu, sinó per una necessitat humana i universal.

1. “L’afecte i l’amabilitat obren moltes portes i resolen moltes dificultats. Però quan a l’afecte i a l’amabilitat és possible agregar-hi el coneixement del *funcionament de la ment humana i el coneixement dels recursos socials* ens trobem amb un nou poder davant del món, a banda del vell poder de senzillament estimar-se els uns als altres” (RICHMOND, 1995: 59). En aquest sentit, es dona una conjunció perfecta de les qualitats que l’ésser humà ha de desenvolupar i que no són només l’empatia i la comprensió, sinó més aviat i sobretot la ment, a la qual li assigna un paradigma que s’anomena *acció reflexiva*, que òbviament es refereix a l’interior de la vida quotidiana i això ho fa desenes d’anys abans que Paulo Freire.
2. Té gairebé un capítol en què mostra el procés de crisi que van tenir les institucions de caritat arran dels plantejaments d’Octavia Hill, la filosofia de la qual va ser tan fecunda que va suposar el primer símptoma d’abandonament de l’acció social, en el qual es va aliar posteriorment la COS de M. Richmond.

Quan vaig ser conscient de la dimensió humana d’aquesta professió, vaig entendre fins a on van arribar alguns autors en el seu afany per tergiversar una obra com aquesta: una professió que entronca amb la necessitat de superar les dificultats de les seves relacions socials a la seva vida quotidiana la van convertir de mica en mica en una professió de control social.

A la seva obra *Social Diagnosis*, Richmond ressenya tota la complexitat d’aquest moment tan transcendental de debat i pràctica fins a l’“enfrentament entre el que es pot anomenar mètode comprensiu d’investigació i de tractament, i el mètode exclusivament econòmic” (RICHMOND, 2005: 9), que en les organitzacions benèfiques es mostren com a dos impulsos divergents:

1. L’èmfasi en l’estatus econòmic amb exclusió d’altres elements igualment importants per a l’ésser humà i
2. una concepció més àmplia que porta els seus defensors a considerar l’ésser humà en la seva totalitat (RICHMOND, 2005: 6). I ens diu: “Ja l’any 1869... Octavia Hill va realitzar, abans que ho fes l’Associació de Ciències Socials, la primera descripció que hem pogut trobar d’*investigació*, en la qual la rehabilitació social és la seva raó i objectiu. Es tracta del primer passatge en el qual l’ésser humà sembla *emergir en el seu entorn social i no en l’econòmic* [...]. Des d’aleshores dins del moviment de les organitzacions benèfiques, ha seguit l’enfrentament entre el que es pot

anomenar mètode comprensiu d'investigació i de tractament, i el mètode exclusivament econòmic" (RICHMOND, 2005: 9). Com es deu haver vist, i sota el meu punt de vista, s'avança molts anys a l'interaccionisme simbòlic.

És per això que el llibre *Social Diagnosis*, que va començar sent un manual que volia unificar el treball de les voluntàries, es va convertir en un llibre exclusiu per a professionals. A mesura que es van portar a la pràctica les idees que es van anar descobrint, es va fer complex i va aprofundir la seva feina, impregnat de les idees d'Octavia Hill que, trencant amb el criteri generalitzat d'"investigació", es van proposar, juntament amb un grup de reformistes, que la seva aplicació servís per "treure a la llum les seves possibilitats latents" (RICHMOND, 2005: 8).

Aquesta explicació (que ens ofereix la mateixa Richmond) invalida totes les històries de treball social que afirmen que la professió va néixer com un element més de l'acció social.

Dos conceptes bàsics en el treball social richmondia

Hi ha una paraula gairebé màgica en treball social, la paraula *cas*, però el que no sabem, com a mínim jo, és el significat veritable que té per al treball social, o sigui el significat amb què la fa servir Mary Richmond.

Qui és que no sap que ella va crear el treball social de cas, que és **atendre individualment la gent**? Idea que afirmen els llibres, fins i tot els més actuals. Ara bé, si llegim Mary Richmond, resulta que amb tota naturalitat es refereix a la professió amb el nom de *treball social de cas*, a les treballadores socials com a *treballadores socials de cas*. El mètode, la filosofia de la professió estan lligades a aquesta paraula que tots hem conegut com un sinònim d'*individu* o referit a l'individual. Així doncs, quin és l'autèntic significat que ella li atorga i pel qual es converteix en un identificatiu de la professió de treball social? Ens ho explica a la primera pàgina del primer capítol del llibre *What is Social Case Work* (Què és el treball social de cas?). A la versió espanyola diu: "El **cas** del treballador social és la situació social o el problema concret -no la persona o les persones implicades" (RICHMOND, 1995: 69), i a la traducció argentina, que en aquest aspecte sembla més clara, diu: "Un cas en el terreny de l'assistència social és una situació particular en un problema social determinat, i no la o les persones en qüestió" (RICHMOND, 1993: 24), o sigui que un cas pot ser un individu, una família, una ciutat, un país, un moment històric, el planeta o l'univers perquè és el problema general *quan es concreta, quan es fa particular*. (Filosòficament el cas participa del que és universal i al mateix temps del que és singular.) Aquesta definició ens mostra entre altres coses que la nostra comesa

"Un cas en el terreny de l'assistència social és una situació particular en un problema social determinat, i no la o les persones en qüestió"

no és el problema social, sinó com s'ha concretat en una o més persones, o, el que és el mateix, com s'ha **particularitzat** en elles.

Trobar-nos amb aquesta definició va ser una autèntica troballa perquè fins aleshores només coneixíem perfils en els quals, per exemple una persona "drogodependent" se suposava que havia estat maltractada pels seus pares, de pares separats, feina precària, baixa formació i altres trets del "perfil", trets que en la realitat molt probablement no coincidien amb la persona de carn i ossos que teníem al davant, si no era que forçàvem la situació.

Si volguéssim sintetitzar en una paraula el que fa la treballadora social professional segons Mary Richmond, diríem que la seva comesa és *particularitzar*, o potser amb més precisió *descobrir i definir la seva particularitat*.

Però Ander Egg la corregeix i diu: "Si bé de vegades es parla de mètode de cas, l'expressió correcta i completa és «cas social individual» o «cas individual»". (ANDER EGG, 1996: 117).

Com pot veure's, sense cap mirament, canvia totalment el sentit: d'un concepte filosòfic en fa un concepte de quantitat: un individu. Així tota la professió ha après que la nostra feina és individu a individu, simplement com una unitat.

El concepte "social"

A la pàgina 4 del llibre *Social Diagnosis* Richmond diu: "Quan un ésser humà, amb independència del seu estatus econòmic, desenvolupa una forma visible de dificultat i de necessitat social, què hem de saber sobre ell o ella i sobre la seva dificultat (o més sovint dificultats), per tal que puguem trobar una manera de satisfer les seves necessitats?".

O sigui, una persona rica té necessitats socials? Què vol dir això! Segurament sabia que li ho qüestionàriem i ens envia amb un asterisc a un aclariment que diu: "La paraula *social* té diversos significats. En aquest llibre s'assumeix que sempre que existeixin dos individus en comptes d'un, comença una associació o societat humana. Les relacions de grup entre éssers humans segueixen essent socials...". I així va explicant amb la cita d'un psiquiatre com la història mental dels éssers humans està en cadascuna de les seves relacions socials i aclareix: "Podem assumir amb certa garantia que no només estava pensant en les seves relacions personals d'aquesta mena de pacients sinó també en les seves ocupacions, diversions i altres contactes socials perquè la ment de l'home és la suma d'aquests contactes" (RICHMOND, 2005: 39). I ens deriva al capítol 19, on entre els pressupòsits filosòfics subjacents al mètode, hi ha el "jo ampliat" com a "base de treball social", el qual s'ha d'entendre de la manera següent: "L'ànima literalment és, o està formada per, tota la seva experiència, i aquesta

El concepte social no té a veure amb la pobresa, sinó amb la personalitat i les seves relacions socials o, més pròpiament, amb tot el complex món de la sociabilitat d'una persona

parteix de l'experiència o vida de l'ànima en la mesura que s'activa en un moment donat o per a un propòsit concret constitueix el jo en aquest moment i per aquest propòsit, sabem que el jo creix i s'expandeix quan acatem noves obligacions, adquirim nous interessos o forgem noves amistats; sabem com es retracta quan se suprimeix alguna esfera d'activitat o un bon amic ens deixa. Literalment, no metafòricament, perdem una part de *nosaltres mateixos*" (Bosanquet, citada per RICHMOND, 2005: 431).

De manera que el concepte **social** no té a veure amb la **pobresa**, sinó amb la **personalitat** i les seves **relacions socials** o, més pròpiament, amb tot el complex món de la **sociabilitat** d'una persona. Heus aquí el veritable contingut del que és la **necessitat social** per a Mary Richmond.

Per tant, el paper que va jugar Octavia Hill i la seva aportació a l'estructura de la professió de treball social es podria resumir en tres aspectes:

1. Posa la base filosòfica de la comprensió de l'ésser humà necessitat com una persona que, igual que qualsevol altra, té somnis, aspiracions, projectes [...], facultat d'imaginar el seu futur i fins i tot dissenyar-lo com només pot fer-ho l'ésser humà. Des d'aquesta comprensió, quasi un segle (setanta anys) abans de les Nacions Unides, estableix una base d'igualtat real entre tots els éssers humans, estiguin necessitats econòmicament o no.
2. Forma part d'un petit grup de reformistes que són conscients que han de regular l'ajuda, però contràriament als plans d'aquella època (i fins i tot d'aquesta), no és la quantitat de "fons disponibles" el que orienta i defineix el contingut i la forma de la investigació sinó "estudiar i treure a la llum les seves possibilitats latents". Aquest punt és de tal importància que a l'Escola de Formació de Treballadores Socials "va quedar clar que la investigació era un *procés necessari* sempre que es tracti de la rehabilitació d'un ésser humà" (RICHMOND, 2005: 11). Havent modificat l'objectiu i el rumb de la investigació, la seva comesa va canviar essencialment, convertint-se en un "*procés* dins del tractament social".
3. A banda del que s'ha dit, Mary Richmond ens dona una altra dada important quan diu: "Des d'aleshores, dins del moviment de les organitzacions benèfiques, ha seguit l'*enfrentament* entre el que es pot anomenar mètode comprensiu d'investigació i de tractament i el mètode exclusivament econòmic" (RICHMOND, 2005: 9). O sigui que no és només la COS sinó el conjunt d'organitzacions caritatives les que entren en crisi i es veuen abocades a haver d'escollir entre seguir integrades en l'acció social o avançar, com ho va fer la COS de Richmond, que una vegada esgotats els canvis quantitius

es va veure abocada a fer el salt qualitatiu sota l'emparedat de la ciència.

Si l'objectiu no és controlar la despesa econòmica de la institució sinó la rehabilitació de la persona, és obvi que no són les dades econòmiques les que tenen significació, sinó el seu entorn, les seves relacions socials, les seves expectatives, creences, valors, plans [...], perquè l'objectiu és fer emergir la persona empresonada pels seus parracs i/o la seva mala conducta! (d'addicció a l'alcohol, prostitució, etc.).

Aquest canvi d'orientació mostra de manera clara que al que se li dona valor és a *la persona* i tot i així no és la seva conducta el que s'indaga, sinó *el seu ésser, el seu si mateix*, de manera que el veritable objectiu de la investigació és convertir-se en un *mitjà* del desenvolupament de la seva "personalitat", esforç que Richmond convertirà en el primer paradigma de la professió: *el desenvolupament de la personalitat*. L'acció social, en canvi, tradueix aquesta perspectiva com que el desenvolupament que es pretén és perquè "la mateixa persona resolgui els seus problemes per si sola" (econòmics, sobretot).

Hem de reconèixer que Octavia Hill va provocar tres esdeveniments:

- Va posar les bases perquè la professió que crearà M. Richmond tingui un sentit *universal* en la seva filosofia i en la seva pràctica.
- Ens va permetre fer una precisió: evidentment, l'origen de la pobresa és econòmic i crea profundes desigualtats, però la "naturalesa" de la persona que la pateix no és diferent de la de qui no la pateix, perquè en tots dos casos el seu origen es troba en les seves relacions socials i en tots dos existeixen els mateixos problemes de relacions socials a la vida quotidiana.

Això vol dir que va obrir una escletxa en l'aparent indissoluble unitat amb l'acció social, la mateixa que amb l'obra de M. Richmond cristal·litzarà en ruptura.

Per si quedava algun dubte que la filosofia de la professió de treball social creada per M. Richmond es va nodrir en la seva base de les idees d'Octavia Hill vegem què diu en el capítol "Pressupostos filosòfics" del llibre *Social Diagnosis*:

1. "Molts anys abans que aquestes idees fossin formulades científicament (les diferències individuals i l'ésser expansiu), ja estaven essent aplicades a la política social de l'habitatge, a la millora dels barris i al treball social de casos per part d'Octavia Hill [...]. La seva era una concepció tan sòlida i plena d'inspiració que el que va fer la ciència no va ser corregir-la, sinó completar-la" (RICHMOND, 1995: 244). "Va quedar clar que la investigació no era simplement un concepte creat per les organitzacions benèfiques, sinó un procés necessari sempre

Presumeixo que les moltes crítiques que se li han fet a Richmond no han estat elaborades amb arguments sòlids sinó amb molta lleugeresa

que es tracti de la rehabilitació d'un ésser humà" (RICHMOND, 2005: 11).

2. [...] "la tasca de recerca dels fets essencials subjacents a les dificultats socials d'un individu és el que normalment s'anomena «una investigació», però el terme adoptat en aquestes pàgines com a substitut -diagnòstic social- presenta l'avantatge que des del primer moment fixa l'atenció del treballador social en l'objectiu que es persegueix" (RICHMOND, 2005: 5), o sigui que no és una simple còpia de la medicina.

Presumeixo que les moltes crítiques que se li han fet a Richmond no han estat elaborades amb arguments sòlids sinó amb molta lleugeresa. Per exemple haver emprat el terme *diagnòstic* (i molts d'altres) ignorant les seves pròpies explicacions (v. RICHMOND, 2005: 35).

La investigació va deixar de ser un "control" i es va convertir en un procés necessari del mateix tractament social. Aquest canvi transcendent va dur a terme Octavia Hill respecte al treball habitual "caritatiu" no només va ser un acte aïllat sinó que va enfortir la creació d'una professió.

Definició del treball social de cas

Prèviament va dir el que no era i va aclarir que al que es refereix és al servei professionalment qualificat que comporta: una atenció intensiva i a llarg termini de casos difícils i un servei prestat en condicions independents i lliures.

"El treball social de cas es basa en uns processos que desenvolupen la personalitat a través de l'adaptació conscientment efectuada, individu a individu, entre els homes i el seu entorn social" (RICHMOND, 2005: 102).

El treball d'Ana Sullivan n'és un exemple. Va aconseguir que una nena cega, sorda i muda, deixés de ser una persona aïllada i es convertís en "ciudadana del món" gràcies a l'enfortiment de les seves relacions socials. Per fer-ho, primer van haver d'adaptar-se mútuament: la nena a totes les persones del seu entorn i totes aquestes persones a ella. L'artífex d'aquest "miracle" fou Ana Sullivan, de qui diu Mary Richmond que va ser una "treballadora social inconscient".

Paradigmes de la professió

Interdependència humana

"El coneixement que té l'ésser humà sobre la seva pròpia essència s'acobla laboriosament peça a peça a partir de l'observació de les accions i reaccions dels altres" (RICHMOND, 1995: 114). L'ésser humà, des d'abans de néixer, és receptor i

emissor d'infinites reaccions de l'altre, que se li acumulen a la ment i en tota la seva capacitat d'assimilació, de manera que quan la seva ment processa, utilitza tot aquest material i el compulsa amb el que rep de l'educació formal que ja no és informació aïllada, sinó en sistema. A partir d'aquí depèn de la llibertat de reflexionar que tingui la persona i del seu univers de dades, per formar no només el seu propi criteri, sinó les seves pròpies conviccions incloses les seves facultats de relació i mentals.

Diferències individuals

Els treballadors socials han d'afrontar el gran fet que existeixen diferències individuals en els éssers humans que no es poden suprimir. La democràcia ho ha d'afrontar i la cultura ho ha de tenir sempre present (RICHMOND, 1995: 123). No existeix un individu idèntic a un altre; el problema és que la societat en tots els seus estaments tendeix a igualar tots els habitants. Ha estat la primera vegada que he vist que un llibre científic reivindica les diferències "individuals" fins al punt de dir que la democràcia serà realment democràcia quan no només reconegui sinó que actuï en base a les diferències individuals. Per lluitar-hi hi som les treballadores socials.

L'acció reflexiva

"El raonament i els processos de formació d'hàbits l'allunyen de qualsevol cercle estret de respostes instintives cap a una espiral de noves combinacions sempre en expansió, que amplia el seu horitzó i el torna capaç d'acceptar tant el que veu com el que no veu". "La diferència entre el cercle i l'espiral és la diferència entre la rutina i l'acció reflexiva, entre l'animal domèstic i el descobridor pioner" (RICHMOND, 1995: 132). El que la societat no ha fet ha estat incentivar, fomentar, no coartar que *cada acte de la vida quotidiana sigui sotmès a reflexió per part del mateix individu, no només el que fa, sinó el que es fa en el seu entorn*. Des dels inicis de la vida humana s'han fet esquemes, sistemes, normes del pensament que l'ésser humà "ha de" tenir, aparentant sempre que l'individu és lliure de pensar. No ho és; des de la moda més insignificant a la frase científica més admirada, porta un contingut que indueix a un comportament prefixat. Per això aquesta exigència al treball social és "molta exigència" i és precisament el contrari de la postmodernitat.

La llar

"Ja m'he referit abans al desconcert que li sobrevé al treball social comunitari quan s'enfronta al fet que les relacions amb les quals se les ha d'haver en la seva comesa integren el teixit mateix de la quotidianitat i això resulta especialment cert quan

es fa al·lusió al treball de cas de família i protecció de la infància. Tots i cadascun dels seus aspectes són matèria molt personal per a cada ciutadà i ciutadana [...]. Podria semblar que aquest catàleg de dificultats que cal superar en la vida familiar representa a la pràctica un procés contra la família i que deixa clar que els éssers humans farien bé si adquirissin les seves primeres lliçons sobre individualitat i sociabilitat en qualsevol altre medi. Tanmateix aquest altre medi encara no ha estat descobert" (RICHMOND, 1995: 139-144). La família té tres components en el seu origen: la natura (la vida animal), la història del medi en què neix i la pròpia història personal que processa tot l'anterior ja sigui de manera conscient o no. M'atreveixo a dir que la nostra vida familiar és més instintiva que racional quant a les relacions socials de la vida quotidiana.

Les formes del treball social i les seves interrelacions

Són tres les altres formes de treball social, cadascuna de les quals s'interrelaciona amb el treball de cas. "No hi podria haver més bon consell que estudiar i desenvolupar la seva feina en el punt d'intersecció amb la investigació social, amb les activitats de grup i amb l'acció i reforma social o el progrés de les masses. Això no significa que hagin d'abandonar o descuidar la seva feina per realitzar estudis especials o embarcar-se en campanyes. El que significa és que haurien de ser més productius des del punt de vista científic del que són en l'actualitat, que haurien d'estar desenvolupant descobriments socials com un subproducte del treball de casos i que haurien d'estar donant testimoni fidel de la necessitat de reformes socials sempre que la seva feina revelés aquesta necessitat" (RICHMOND, 1995:163). Ens deien que Richmond havia creat el cas (un individu), el grup (uns quants individus) i la comunitat (més o menys com un petit poble). Res més pobre que aquesta asseveració. Richmond concep la professió com un gran arbre amb tres branques interrelacionades i que no han de separar-se en el treball, perquè la treballadora social actua en "la intersecció d'aquestes branques".

La treballadora social ha de fer la seva entrevista i el seu tractament social de tal manera que el material que deixi serveixi per a les investigacions científiques que el conjunt de la professió veu necessàries, como ara la família, la feina, etc., i al mateix temps serveixi per fer campanyes de reforma social sobre aquests o sobre altres temes que apressin la societat, els èxits o resultats de la qual siguin, a més, portats a la pràctica per les mateixes treballadores socials de manera immediata.

Visió de conjunt

“El treball social de cas no seria res més que un fragment si resultés separat d’aquest terreny molt més ampli ocupat pel treball social en general. No podria haver-hi un consell més bo que estudiar i desenvolupar la seva feina en el punt d’intersecció d’aquest amb la investigació social, amb les activitats de grup i amb l’acció i reforma social o el progrés de les masses” (RICHMOND, 1995: 162). El punt d’intersecció és un concepte no només ric sinó exigent, perquè rebutja que es faci la feina amb l’individu “sol”, perquè és contrari a la seva naturalesa.

Mètode de la professió: treball social de cas. Es troba exposat àmpliament al llibre *Social Diagnosis*.

Bibliografia

- ANDER EGG, Ezequiel. *Introducción al Trabajo Social*. Madrid: Siglo XXI, 1996. ISBN: 9788432307447.
- HAMILTON, Gordon. *A Medical Social Terminology*. Nueva York: The Presbyterian Hospital in the City of New York, 1930.
- HAMILTON, Gordon. Case Work Responsibility in the Unemployment Relief Agency. *Proceedings*. 1934, 61, 390-394.
- HAMILTON, Gordon. Basic Concepts in Social Case Work. *Family*. 1937, 14, 147-156.
- RICHMOND, Mary. *Diagnóstico Social*. Madrid: Siglo XXI; Consejo General de Colegios Oficiales de Diplomados en Trabajo Social y Asistentes Sociales, 2005. ISBN: 9788432312250.
- RICHMOND, Mary. *El Caso Social Individual*. Madrid: Talasa Ediciones, 1995. ISBN: 9788488119360.